

Rzymskie komendy wojskowe

Komendy opracowane i używane na pokazach przez Legio XXI Rapax na podstawie różnych źródeł historycznych, ze szczególnym uwzględnieniem wymagań dla formacji o wielkości centurii.

- [Komendy Legio XXI Rapax](#)
- [KOMENDY DLA BALISTARII, SAGITARII ET FVNDITORES](#)

Komendy Legio XXI Rapax

Informacje ogólne

Poniżej prezentujemy wybrane komendy rzymskie po łacinie, stosowane przez Legio XXI Rapax zarówno podczas musztry, jak i w trakcie realizacji pozostałych zadań obozowych oraz podczas przeprowadzania działań w boju i na **Campvs Martivs**.

Komendy zostały pogrupowane wg kategorii i mogą być stosowane w każdej sytuacji w zależności od decyzji dowódcy. Przykładowo oficer może nakazać śpiewać żołnierzom zarówno w marszu jak i w obozie, a obroty można wykonywać w miejscu na zbiórce, jak i podczas przemarszu.

Warto przy okazji zaznaczyć, że rekonstruując legion z I w. n.e. staramy się wymawiać słowa, tak jak wymawiali je ówczcześni. Korzystamy przy tym z zasad wymowy tzw. łaciny restytuowanej (*latina restitvta*). Stąd podczas naszych rozmów usłyszycie raczej: kenturio, salte i kajsar... zamiast centurio, salwe i ceszar. Przyswojenie sobie zasad wymowy ułatwi poprawne czytanie poniższych zwrotów łacińskich.

Komendy

ZBIÓRKA

Milites! Ad arma! - Żołnierze! Do broni! Alarm!

Signifer veni - Chorąży staw się

Ad signvm / Ad signa venite - Do znaku / do znaków stawcie się; Zbiórka!

Avdite me - Słuchajcie mnie

Silentivm! - Cisza!

State - Bacność

Laxate - Spocznijcie

Envmerate - Odliczcie

Ad dvos / tres nvmerate - Do dwóch / trzech odliczcie

Enominate - Podajcie imiona

Adsvm - Obecny

Acies - Linia, szyk bojowy

Vnvs ordo - Jeden szereg

Dvo / tres ordines formate- Dwa / trzy szeregi utwórzcie

Primvs / secvndvs / novissimvs ordo - Pierwszy / drugi / ostatni szereg

Agmen - Kolumna marszowa

Dvos / tres agmina formate- Dwie / trzy kolumny utwórzcie

Vnvs / dvo / tres passvs (gradvs) procedite - Jeden / dwa / trzy podwójne (pojedyncze) kroki

naprzód

Qvattvor / quinque / sex passvs (gradvs) recidite - Cztery, pięć, sześć podwójnych (pojedynczych) kroków w tył

Salvate - Salutujcie

Spectate ad frontem - Patrzcie na wprost

Spectate ad dextram / sinistram - Patrzcie na prawo / lewo

Dirigite - Wyrównajcie

Dirigite ad dextram / sinistram - Wyrównajcie do prawej / lewej

Arma (scvta / pila) svrsvm / deorsvm - Broń (tarcze / oszczepy) w górę / w dół

Arma (scvta / pila) deponite / svmite - Broń (tarcze / oszczepy) odłóżcie / podnieście

Abite - Rozejść się

Silentivm - cisza!

W MARSZU I W BOJU

In aeqvatis passibvs / Sine passvs pergite - Równym krokiem / bez kroku wymaszerować

Ad dextram / sinistram vertite - zwrot w prawo / lewo

Convertite - Odwróćcie się

Dvplicate - Podwoić szyk

In acie ad dextram / sinistram pergite - Szykiem idźcie [rotujcie] na prawo / lewo

In agmine ad dextram / sinistram vertite - Kolumną skręćcie w prawo / lewo

Ad signvm ad dextram / sinistram pergite - Za znakiem idźcie w prawo / lewo

Ad Optionem / Centvrionem pergite - Za Optio / Centurio podążajcie

In loco calcate - Maszerujcie w miejscu

Recta - Na wprost

Consistite - Zatrzymajcie się

Conglobate / Densate - Zacieśnić

In agmine / ordinibvs laxate - W kolumnie / szeregach rozluźnijcie

In agmine / ordinibvs densate - W kolumnie / szeregach zacieśnijcie

Sine principalibvs pergite - Bez oficerów maszerujcie

Transite - "Wymińcie się";

opis manewru: lewe skrzydło skręca o 90 stopni w prawo, a prawe skrzydło o 90 stopni w lewo i przechodzą przez siebie między odstępami w kolumnach.

Mvta locvm - Zmieniaj miejsce; *opisowo*: zmiana kierunku marszu formacji o 180 stopni, każdy żołnierz indywidualnie podąża za swoją kolumną,

In duas partes separate - "Na dwie części podzielcie się";

opis manewru: prawa i lewa strona formacji od Principales działają osobno jako dwie oddzielne jednostki mając własnych przypisanych dowódców kierujących ich działaniami w dalszej części pokazu do momentu ponownego połączenia się centvrii.

Gladios stringite - Wyjmijcie miecze

Gladios recondite - Schowajcie miecze

Pila praeparate - Przygotujcie oszczepy [do rzutu]

Pila iacite - Rzućcie oszczepy

Pila infigite - Wbijcie oszczepy w ziemię

Retro - Powtórka; *opisowo*: wróć do poprzedniego ustawienia

Cvrrite - Biegiem

Accelerate - Przyspieszcie

Tardate - Zwolnijcie

Pugna! Praeparate! - Do broni! Przygotujcie się!

Porro! - Do ataku! [szarża szykiem]!

FORMACJE

Testudinem formate / deformate - Żółwia sformować / rozformować

Cvnevm formate - Formować klin

Orbem formate - Formować szyk kołowy

Pontem formate - Formować rampę

Ad orbem! - Do koła!

Scvta castrorvm formate - Ściana tarcz

W OBOZIE

Adportate aqvam / lignvm - Przynieście wodę / drewno opałowe

Date aqvam / lignvm - Podajcie wodę / drewno opałowe

Nvntio me! Mvns factvm - Melduję się! Zadanie wykonane

Me volo campvm / latrinam / tentorium / silvam ire - Chciałbym na plac / do toalety / namiotu / lasu iść

Permitto / Non permitto - Zezwalam / Nie zezwalam

Excvbia prima ab secvnda ad qvartam horam - Warta pierwsza od drugiej do czwartej godziny

Svrgite! - Pobudka! [ale także: Wstańcie, Podnieście się, np. z ziemi]

Dormite - Idźcie spać

Cantate - Śpiewajcie

Omnes tirones / milites - Wszyscy rekruci / żołnierze

Laborate - Pracujcie

Sedete - Siadajcie

Videte - Oglądajcie, Patrzcie

Tentoria stativte / detendite - Namioty spakujcie / rozstawcie

In tentorium / tentoria - Do namiotu / namiotów

Extingvite lvmna - Zgaście światła

Orate - Módlcie się

Poznanie tych wszystkich zwrotów i poprawne ich wykonywanie nie oznacza wcale końca nauki łaciny dla rekruta. Ciężko na naszych spotkaniach obejść się bez podstawowej znajomości liczebników rzymskich, tak głównych, jak i porządkowych, a w szczególności łacińskich nazw wszystkich elementów uzbrojenia i wyposażenia obozu.

Zapraszamy do zapoznania się z kolejnymi artykułami [w dziale z językiem łacińskim](#).

KOMENDY DLA BALISTARII, SAGITARII ET FVNDITORES

Poza komendami ogólnymi używanymi w formacji Centurii w trakcie pokazu bojowego na **Campvs Martivs**, stosowane są również odmienne polecenia do wykonywania pokazu strzeleckiego.

ZE WZGLĘDU NA WYSOKIE RYZYKO ODNIESIENIA POWAŻNYCH RAN I NAWET UTRATY ZDROWIA ETAP TEGO POKAZU MUSI BYĆ WYKONYWANY POD ŚCISŁĄ KONTROLĄ I NA POLECENIE NAJWYŻSZEGO DOWÓDZTWA!!!

ŻOŁNIERZE w trakcie pokazu strzeleckiego są przydzieleni do jednego z trzech sekcji miotających:

- Łuczników (*Sagittarii*)
- Procarzy (*Fvnditores*)
- Artylerzystów (*Ballistarii*): *skorpiony, manvbalisty dużej mocy*

Ustawienie, szyk oraz manewry są uzgadnianie wcześniej między dowódcą głównym (*Trybvni, Centvrio, Optio*) prowadzącym pokaz oraz wybranymi *Optiones* (liderami) prowadzącymi przypisane im grupy strzeleckie.

Zawsze przy działaniach pod uwagę należy brać potencjalne ryzyko trafienia ogniem własnym. Dlatego kierujemy się poniższymi głównymi zasadami:

1. Każda sekcja ma wyznaczonego swojego lidera (*Optio*), który wydaje polecenia i kieruje ich działaniami. Wszystkie komendy muszą być wydawane po łacinie wg tabeli poniżej.
2. *Sagittarii* jako najliczniejsza sekcja zajmująca największą przestrzeń obejmuje rozciągnięty środek formacji. Dla dobrego wrażenia dla publiczności, *milites* mogą (na decyzję dowódcy) rozstawić tarcze oparte o pila w podwójnym szeregu kilka metrów przed sobą w odstępach między nimi jak w szyku "LAXATE"
3. *Fvnditores* zostają ustawieni na lewym skrzydle ze względu na konieczność wybiegania przed szyk.
4. *Ballistarii* zostają ustawieni na prawym skrzydle w nieco większej odległości niż *Fvnditores* po swojej stronie ze względu na dużą moc i zasięg rażenia.
5. *Optio* swojej grupy podnosi w górę miecz sygnalizując prowadzącemu dowódcy (*Trybvnowi, Centvriowni, Optio*) gotowość do ataku (machiny, łuki, proce załadowane, a ludzie w gotowości)
6. DOWÓDCA DOPIERO PO UPEWNIENIU SIĘ, ŻE NIE MA RYZYKA NIEBEZPIECZEŃSTWA DLA OSÓB POSTRONNYCH W OTOCZENIU I WIDOWNI ZEZWALA WYDAJĄC KOMENDĘ NA ATAK WSKAZANEJ GRUPY.
7. Łucznicy, *manvbalisty* lub *procarze* wybiegają na pole przed przed imitowany z tarcz szyk (wybiegają między nimi) i dopiero wtedy naciągają cięciwy (poza *manvbalistami*) / wykonują zamach i atak. Po ostrzale wracają na pierwotną pozycję w szyku.

**NIGDY NIE NALEŻY PRZEPROWADZAĆ ATAKU WSZYSTKIMI GRUPAMI NARAZ!!!
RYZKO WEJŚCIA WE WŁASNY OGIEŃ KRZYŻOWY I W EFEKCIE ODNIESIENIE RAN NAWET ŚMIERTELNYCH
JEST BARDZO WYSOKIE!!**

KOMENDY:

BALLISTARII (dot. skorpionów i manubalist)		
łacińska komenda	znaczenie	opis czynności
Ballistas tendite!	Naciąganie balisty!	Obsługa nakładania blokady na cięciwy i naciąganie mechanizmu do podanej mocy wystrzału
In manubalistas tela inserite!	ładowanie manubalisty!	Obsługa nakładania blokady na cięciwy i opieranie nosa maszyny o ziemię naciąganie mechanizmu do podanej mocy wystrzału
Tela accendite!	Podpalenie pociski!	W przypadku pocisków z pałkami zapalającymi w tym momencie obsługa inicjuje zapłon
Ballistas parate ad emittendum!	Przygotowanie do strzału!	Obsługa ustawia kąt wystrzału, nakładanie bełta do wyrzutni i cofa się kilka kroków za maszyną artyleryjską ze względów bezpieczeństwa
Tela! iacite!	Ognia! Strzela!	Osoba obsługująca spust zwalnia mechanizm i wykonuje strzał z maszyny

